

О. Б. Чуприна,
Т. В. Лященко

КЕРІВНИК ГУРТКА: ВІД ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Анотація. У статті проаналізовано поняття «позашкільна освіта», «педагогічний професіоналізм» та «педагогічна майстерність». Описано особливості ведення позашкільної роботи та визначено потребу у підготовці висококваліфікованих кадрів закладів позашкільної освіти. Досліджено критерії педагогічної майстерності, що визначають рівень професіоналізму педагога. Розглянуто наукові праці вчених про способи цілеспрямованого впливу на молоде покоління з метою всебічного розвитку особистості. Доведено, що закладам позашкільної освіти належить пріоритетне значення у вихованні та заохочуванні обдарованої дитини і творчої особистості. Зазначено, що позашкільна освіта вирізняється варіативністю та різноманітністю навчальних програм, що дає змогу для удосконалення у вихованців практичних навичок у певних галузях науки, техніки, культури та мистецтва. Акцентовано увагу на тому, що у час реформування освіти, коли перед вчителями постають нові виклики та завдання, надзвичайно важливим є підвищення професійного рівня педагогів, їх прагнення до постійного розвитку та самоудосконалення для забезпечення успішного педагогічного і виховного процесу. Аргументовано думку про те, що від професіоналізму педагогічних працівників значною мірою залежить ефективність та якість роботи закладів позашкільної освіти. Участь учителів у конкурсах педагогічної майстерності є своєрідним індикатором професіоналізму педагога, готовності до самоосвіти, обміну досвідом та власного професійного зростання. У статті описано особливості проведення Всеукраїнського конкурсу «Джерело творчості», визначено мету, окреслено основні завдання конкурсу та розглянуто напрями позашкільної освіти, за якими проводиться конкурс. Зауважено, що оцінювання професійних компетентностей учасників здійснюється шляхом ознайомлення з практичним досвідом їх роботи, що представлений у вигляді електронного портфоліо. Також проведено порівняльний аналіз участі педагогічних працівників закладів позашкільної освіти у Всеукраїнському конкурсі «Джерело творчості» за останні сім років.

Ключові слова: позашкільна освіта, керівник гуртка, конкурс майстерності, педагогічна майстерність, професіоналізм.

Постановка проблеми. Позашкільна освіта є складовою системи безперервної освіти, спрямована на розвиток здібностей та обдарувань вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні [1, ст. 4].

Це важлива частина цілісної системи освіти, яка поєднує в собі науковий, прикладний, прак-

тичний та організаційний аспекти та функціонує як єдина система, що сприяє створенню умов для розвитку індивідуальності, продуктивної активності та творчості.

Особливістю позашкільної освіти є добровільна участь в освітньому процесі; відсутність регламентуючих настанов; вільний вибір занять; диференціація за інтересами щодо певної галузі науки, культури, техніки та технологій; окреслення перед кожною особистістю реально

досяжних завдань; різноманітність видів діяльності та сфер спілкування, що сприяє набуттю досвіду соціальних відносин [2].

Метою позашкільної освіти є розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності [3, ст. 14].

Основна мета фахівців закладу позашкільної освіти — навчити молоде покоління найголовнішого: жити в мирі з самим собою та з іншими, вступати у взаємостосунки зі світом так, щоб життя приносило задоволення. Ми маємо докласти максимум зусиль для того, щоб молода людина була успішною, як зараз говорять: «mainstream» [4].

Сучасні умови висувають до фахівців позашкільної освіти нові вимоги, а саме: оновлення алгоритму професійної діяльності, що передбачає перегляд методології роботи з учнями, батьками, зміну акцентів та пріоритетів з процесу на результат із використанням ефективних, дієвих методів роботи. Тому одним з першочергових завдань працівників закладу позашкільної освіти є пошук нових методів роботи.

На думку Т. Суцzenко, різноманітні види та форми позашкільної освіти долучені до єдиного процесу всебічного розвитку особистості, його можна розглядати як спосіб цілеспрямованого впливу на молоде покоління, як одну з форм спілкування і взаємодії педагогів-позашкільників та їхніх вихованців. Позашкільна робота — це в особливий спосіб організована педагогічна діяльність, що має яскраво виражену специфіку впливу порівняно з іншими засобами виховання та певні переваги, до яких належать добровільність участі дітей у позашкільних заняттях, диференціація за інтересами та схильностями, індивідуальний підхід тощо [5, с. 9].

Отже, у сучасній системі освіти, яка постійно змінюється, розвивається та удосконалюється, роль педагогічного працівника закладу позашкільної освіти набуває особливо важливого значення. Він має володіти як професійними якостями для забезпечення успішного педагогічного процесу, так і певними особистими якостями, які допоможуть йому навчити своїх вихованців учитися, спілкуватися з іншими людьми, готуватися до життя, тобто створити умови для творчої самореалізації особистості.

Нині неможливо навчати молоде покоління без постійного оновлення й збагачення своїх наукових знань, які дають змогу педагогу передбачати хід навчального процесу і стають основою для творчості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема педагогічної майстерності знаходить своє відображення у наукових працях українських учених, педагогів, психологів: О. Биковської, В. Вербицького, Л. Ковбасенко, Г. Пустовіт, Т. Суцzenко, О. Флярковської, І. Зязюна, О. Киричука, В. Мадзігона, В. Олійника та інших.

Розв'язання завдань науково-методичної роботи можливе лише за умови застосування різних форм колективної та індивідуальної методичної роботи, творчої діяльності педагогів щодо вдосконалення навчально-виховного процесу [6, с. 4–8]. Тому ефективність функціонування багатьох позашкільних навчальних закладів визначається науково-методичною досвідченістю педагогічного колективу. Створення такого колективу є пріоритетним завданням для позашкільних навчальних закладів [7].

Мета статті — з'ясувати кадровий потенціал педагогічних працівників, що забезпечує успішність роботи закладів позашкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модернізація сучасної освіти неможлива без педагога-професіонала, який володіє творчим потенціалом, займає провідні інтелектуальні позиції у суспільстві [8].

Комплексне та всебічне оцінювання педагогічної діяльності здійснюється через атестацію педагогічного працівника. Оцінювання професійної діяльності педагога відбувається за такими критеріями:

- результативність фахової діяльності;
- методична компетентність;
- професіоналізм;
- моральні якості;
- освітній рівень;
- стаж педагогічної діяльності.

За результатами оцінювання визначається рівень професіоналізму, володіння сучасними формами та методами організації освітнього процесу, ефективності та якості праці педагогічного працівника.

У педагогічній та психологічній літературі багато уваги приділено визначенню поняття «педагогічна майстерність». Вітчизняні та зарубіжні учені, які досліджували проблему педагогічної

майстерності, трактують це поняття по-різному, але їх тлумачення містять спільні твердження:

«Педагогічна майстерність — це *високе мистецтво виховання і навчання*, що постійно вдосконалюється, доступне кожному педагогу, який працює за покликанням і любить дітей» [9].

«Педагогічна майстерність — це *високий рівень професійної діяльності* вчителя» [10].

«Педагогічна майстерність — *найвищий рівень педагогічної діяльності*, який виявляється в тому, що у відведений час педагог досягає оптимальних наслідків» [11].

«Майстерність педагога у навчанні — це *високе мистецтво здійснення навчальної діяльності* на основі знань, особистісних якостей і педагогічного досвіду, що проявляється в комплексному розв'язанні завдань освіти, виховання, розвитку учня» [12].

Сутність педагогічної майстерності як найвищого рівня педагогічної діяльності в різних аспектах розкриває І. Зязюн: «Педагогічна майстерність — це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі» [13, с. 30].

Отже, маємо зазначити, що педагогічна майстерність ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді.

Аналізуючи проблему педагогічної майстерності, І. Зязюн зазначив: «Критеріями майстерності педагога є доцільність (за спрямованістю), продуктивність (за результатами), діалогічність (за характером стосунків з учнями), оптимальність (у виборі засобів), творчість (за змістом діяльності)» [13, с. 37].

Водночас учений виокремлює такі рівні:

- елементарний (наявність певних якостей професійної діяльності, володіння знаннями);
- базовий (володіння основами педагогічної майстерності, зокрема методикою викладання; гуманістичне спрямування педагогічних дій; позитивні стосунки з учнями; вміння організувати навчально-виховний процес);
- досконалий (чітка спрямованість дій учителя, їх висока якість, діалогічна взаємодія у спілкуванні, планування власної діяльності на тривалий проміжок часу з орієнтацією на розвиток особистості учня);
- творчий рівень (ініціативність і творчість у професійній діяльності, самостійне конструювання

оригінальних, педагогічно доцільних прийомів взаємодії, застосування рефлексивного аналізу, сформованість індивідуального стилю професійної діяльності) [13].

Сутність педагогічної майстерності доцільно розглядати в комплексі з властивостями особистості педагога, потрібними для високого рівня професійної діяльності.

Варто зазначити, що особистість керівника гуртка проявляється через вищу, творчу його активність, що передбачає доцільне використання методів і засобів педагогічного взаємовпливу в кожній ситуації навчання та виховання. Така активність є результатом засвоєння системи знань і уявлень про закони навчання, технології розвитку дитини з урахуванням індивідуальних ознак педагога, його спрямованості, здібностей та психофізіологічних особливостей.

Стратегічні завдання та напрями реформування позашкільної освіти, вимоги щодо удосконалення діяльності закладів позашкільної освіти зумовлюють відпрацювання нових підходів до методичної та практичної роботи гуртків.

Тож успішність інноваційних реформ передусім залежить від педагога, його творчого потенціалу, готовності до безперервної освіти, гнучкого соціально-педагогічного мислення.

Про зростання професійної майстерності свідчить участь педагогічних працівників закладів позашкільної освіти у Всеукраїнському конкурсі «Джерело творчості».

Всеукраїнський конкурс «Джерело творчості» сприяє підвищенню престижності педагогічної професії, приверненню уваги до проблем позашкільної освіти, популяризації здобутків педагогічних працівників закладів позашкільної освіти.

Мета конкурсу полягає у підтримці талановитих педагогів закладів позашкільної освіти, сприянні їх самореалізації та стимулюванні подальшої творчої педагогічної діяльності.

Основними завданнями конкурсу є:

- пошук нових форм, методів, моделей організації навчально-виховної роботи з вихованцями, учнями і слухачами закладів позашкільної освіти;
- сприяння творчим педагогічним пошукам, удосконаленню майстерності педагогів закладів позашкільної освіти;
- поширення кращого педагогічного досвіду і організації навчально-виховної діяльності з вихованцями;

• створення інформаційного банку даних кращих прикладів педагогічного досвіду роботи керівників гуртків, секцій, творчих об'єднань [14].

Конкурс започатковано Українським державним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді у 1993 році. У фінальному етапі конкурсу «Керівник гуртка» взяли участь 27 керівників гуртків еколого-натуралістичного напрямку з усіх областей України, чотирьох із них визначено переможцями.

Статус всеукраїнського конкурс отримав у 2005 році відповідно до Положення про Всеукраїнський конкурс майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості» [14].

Конкурс педагогічної майстерності керівників гуртків, секцій, творчих об'єднань закладів позашкільної освіти системи освіти «Джерело творчості» став традиційним і відповідно до чинного Положення про Всеукраїнський конкурс «Джерело творчості» проводиться щороку на засадах добровільності, відкритості, прозорості та гласності [15].

Конкурс проводиться за напрямками позашкільної освіти, що охоплюють різноманітні профілі та наукові відділення, а саме:

- дослідницько-експериментальний напрям позашкільної освіти;
- художньо-естетичний напрям позашкільної освіти (хореографічний, музичний, театральний, художній профілі навчання);
- науково-технічний напрям позашкільної освіти (початково-технічний, спортивно-технічний, предметно-технічний, інформаційно-технічний, художньо-технічний, виробничо-технічний профілі навчання);
- еколого-натуралістичний напрям позашкільної освіти (екологічний, біологічний, сільськогосподарський, лісогосподарський, медичний, хіміко-природничий профілі навчання);
- військово-патріотичний напрям позашкільної освіти;
- туристсько-краєзнавчий напрям позашкільної освіти (краєзнавчий, туристський, спортивний профілі навчання);
- гуманітарний напрям позашкільної освіти (суспільний, філологічний, соціальний профілі навчання) тощо.

Визначення рівня професійних компетентностей учасників здійснюється через вивчен-

ня практичного досвіду їх роботи; оцінювання учасниками власної майстерності (у вигляді електронного портфоліо).

У Положенні про Конкурс визначено критерії педагогічної майстерності учасників конкурсу, за якими здійснюється оцінювання матеріалів.

1. Опис власного педагогічного досвіду роботи оцінюється за такими критеріями, як:

- актуальність;
- інноваційні підходи до організації освітнього процесу;
- системність роботи керівника гуртка, форми та методи здійснення освітнього процесу, його науковість, спрямованість і плановість;
- практична значущість і впровадження досвіду;
- наявність навчально-методичних, наукових розробок;
- участь у фахових конкурсах, семінарах, конференціях, форумах, змаганнях, фестивалях; результати участі педагога та його вихованців у міжнародних, всеукраїнських, регіональних, місцевих проєктах, освітніх програмах, організаційно-масових заходах, що підтверджується грамотами, дипломами, сертифікатами;
- лаконічність та повнота розкриття.

2. Розроблення організаційно-масового заходу оцінюють за такими критеріями:

- актуальність теми, зв'язок із життям вихованців, закладу, територіальної громади;
- оптимальність обраної форми проведення, врахування вікових особливостей учнів, цілісність елементів заходу, логічність їх побудови;
- розвиток творчих та інтелектуальних здібностей вихованців, розширення їх світогляду, виховний вплив на особистість.

3. Розроблення заняття гуртка (творчого об'єднання, секції тощо) оцінюють за наступними критеріями:

- глибина та оригінальність розкриття теми;
- формулювання мети, завдання та результатів навчального заняття відповідно до вікових особливостей вихованців;
- структура заняття, визначення послідовності та вибудовування логічного взаємозв'язку в залежності від мети;
- організація використання вихованцями, учнями і слухачами різних типів і видів джерел знань;
- оптимальне поєднання фронтальних, групових, індивідуальних форм роботи;
- володіння педагогічними технологіями, що використовуються під час проведення заняття;

- ефективність форм і методів освітньої діяльності;
- створення та підтримування високого рівня мотивації й високої інтенсивності діяльності вихованців, учнів і слухачів;
- оптимальність використання дидактичних і технічних засобів навчання.

4. Відеозапис або відеозаписи занять гуртка (творчого об'єднання, секції тощо) оцінюють за наступними критеріями:

- відповідність заявленої теми заняття навчальній програмі з позашкільної освіти;
- відповідність завдань визначеній меті заняття;
- реалізація мети та завдань під час заняття;
- чіткість і логічність плану заняття;
- мотивація діяльності вихованців, учнів і слухачів;
- зв'язок із життям, системність, доступність матеріалу заняття;
- врахування компетентнісного, діяльнісного та особистісно зорієнтованого підходів до освітнього процесу, використання наочності, технічних засобів навчання, інформаційно-технічних технологій (за потреби), дидактичних матеріалів;
- врахування вікових особливостей та застосування диференційованого підходу до вихованців, учнів і слухачів;

- доцільність вибору методів, прийомів, організаційних форм роботи на занятті;
- організація самостійної діяльності вихованців;
- відповідність конспекту заняття відеозапису;
- підбиття підсумків заняття.

Сама участь у конкурсах педагогічної майстерності педагогічних працівників (керівників гуртків, секцій, творчих об'єднань тощо) закладів позашкільної освіти — це важливий мотивуючий фактор щодо узагальнення власної творчої діяльності. Це можливість найбільш повно і яскраво продемонструвати професійний досвід, самобутність педагогічної майстерності. Це своєрідний підсумок процесу формування майстра педагогічної справи.

Порівнюючи загальну кількість учасників III Всеукраїнського етапу Конкурсу за останні 7 років, можна зробити висновок, що участь у конкурсі педагогічних працівників постійно зростає (рис.).

У 2014/2015 навчальному році у III етапі Конкурсу взяли участь 67 учасників, 26 з них визначено переможцями.

У 2015/2016 навчальному році — 77 учасників, 37 переможців.

У 2016/2017 навчальному році — 80 учасників, 34 переможці.

Рис. Порівняльний аналіз участі педагогічних працівників закладів позашкільної освіти у Всеукраїнському конкурсі «Джерело творчості» за останні 7 років

У 2017/2018 навчальному році — 90 учасників, 37 переможців.

У 2018/2019 навчальному році — 92 учасники, 36 переможців.

У 2019/2020 навчальному році — 96 учасників, 41 переможець.

У 2020/2021 навчальному році — 107 учасників, 37 переможців.

За даними нашого дослідження, позашкільна освіта накопичила значний позитивний досвід роботи, що підтверджується зростанням кількості учасників та покращенням якості розроблених учасниками матеріалів.

Проте, незважаючи на активну роботу спеціалістів позашкільної освіти, залишається ще багато невирішених проблем. Зокрема, потребують удосконалення: забезпеченість фахівцями позашкільних закладів освіти; рівень їх залучення до різноманітних заходів, спрямованих на підвищення статусу та професійне зростання; організаційне, методичне та матеріально-технічне забезпечення роботи педагогічних працівників закладів позашкільної освіти.

Потрібно зазначити, що вказано далеко не всі проблеми, з якими стикаються фахівці позашкільної освіти. Однак, зосереджуючи увагу на професійній компетентності, педагогічній майстерності, можемо знайти конструктивний підхід до якості професійної діяльності педагогічних працівників закладів позашкільної освіти.

Висновки. Результати дослідження підтвердили, що науково-методична досвідченість педагогічного колективу є запорукою ефективної діяльності закладів позашкільної освіти. Лише за умови наявності висококваліфікованих фахівців, які добре розуміють свою місію, глибоко усвідомлюють проблеми сучасної освіти, розмірковують над пошуком шляхів і засобів їх ефективного розв'язання та відчують свою моральну відповідальність перед майбутніми поколіннями, можна здійснити якісні та результативні реформи в освіті.

Список використаних джерел

1. Про позашкільну освіту: Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III. Дата оновлення: 22.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14> (дата звернення: 13.10.2021).
2. Биковська О. В. Педагогіка позашкільної освіти як субдисципліна педагогіки. *Рідна школа*. 2016. № 11–12. С. 48–53.

3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 02.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 13.10.2021).
4. Флярковська О. В. Безпечна школа як трансфер психічного здоров'я здобувача освіти. *Психологія і суспільство*. 2019. № 1 (75). С. 109–115. URL: <https://doi.org/10.35774/pis2019.01.109> (дата звернення: 13.10.2021).
5. Сущенко Т. И. Основы внешней педагогики: пособие для классных руководителей, педагогов внешних учреждений. Минск : Бел. наука, 2000. 221 с.
6. Вербицький В. В. Організаційно-методичні засади еколого-натуралістичної роботи позашкільних навчальних закладів (2003–2008 роки). *Рідна школа*. 2006. № 8. С. 4–8.
7. Ковбасенко Л. І. Організаційно-педагогічні основи діяльності сучасного позашкільного навчального закладу: методичний посібник. Київ, 2000. 53 с.
8. Капченко О. Л. Дефініція педагогічної майстерності. *Народна освіта*. 2011. № 3 (15). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/15/statti/kapchenko.htm (дата звернення: 13.10.2021).
9. Педагогическая энциклопедия / ред. И. А. Каиров, Ф. Н. Петров, Ф. Ф. Королев. Москва : Сов. энциклопедия, 1965. Т. 2. 911 с.
10. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психология высшей школы : учеб. пособие для вузов. Минск : Изд-во БГУ, 1978. 203 с.
11. Кузьмина Н. В., Кухарев Н. В. Психологическая структура деятельности учителя. Гомель : ГГУ, 1976. 57 с.
12. Хозяинов Г. И. Педагогическое мастерство преподавателя. Москва : Высшая школа, 1988. 143 с.
13. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюна та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 1997. 349 с.
14. Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості» : наказ Міністерства освіти і науки України від 09.06.2005 р. № 350. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0679-05> (дата звернення: 13.10.2021).
15. Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс «Джерело творчості»: наказ Міністерства освіти і науки України від 23.11.2017 р. № 1527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1517-17> (дата звернення: 13.10.2021).

References

1. Zakon Ukrainy Pro pozashkilnu osvitu : pryiniaty 22 chervn. 2000 roku № 1841-III [Law of Ukraine

- on extracurricular education from June 22 2000, № 1841-III]. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14> [in Ukrainian].
2. Bykovska, O. V. (2016). Pedahohika pozashkilnoi osvity yak subdystyplina pedahohiky [Pedagogy of out-of-school education as a subdiscipline of pedagogy]. *Ridna shkola — Native school*, 11–12, 48–53 [in Ukrainian].
  3. Zakon Ukrainy Pro osvitu : pryiniaty 5 ver. 2017 roku № 2145-VIII [Law of Ukraine on education from September 5 2017, № 2145-VIII]. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
  4. Fliarkovska, O. V. (2019). Bezpechna shkola yak transfer psykhichnoho zdorovia zdoभवacha osvity [Safe school as a transfer of mental health of the student]. *Psykhohiia i suspilstvo — Psychology and Society*, 1 (75), 109–115. Retrived from <https://doi.org/10.35774/pis2019.01.109> [in Ukrainian].
  5. Sushchenko, T. I. (2000). *Osnovy vneshkolnoy pedagogiki : posobiye dlya klassnykh rukovoditeley, pedagogov vneshkolnykh uchrezhdeniy [Fundamentals of out-of-school pedagogy : manual for class teachers, teachers of out-of-school institutions]*. Minsk : Bel. navuka [in Russian].
  6. Verbytskyi, V. V. (2006). Orhanizatsiino-metodychni zasady ekoloho-naturalistychnoi roboty pozashkilnykh navchalnykh zakladiv (2003–2008 roky) [Organizational and methodological principles of ecological and naturalistic work of out-of-school educational institutions (2003–2008)]. *Ridna shkola — Native school*, 8, 4–8 [in Ukrainian].
  7. Kovbasenko, L. I. (2000). *Orhanizatsiino-pedahohichni osnovy diialnosti suchasnoho pozashkilnoho navchalnoho zakladu [Organizational and pedagogical bases of activity of modern out-of-school educational institution]*. Kyiv [in Ukrainian].
  8. Kapchenko, O. L. (2011). Definiitsia pedahohichnoi maisternosti [Definition of pedagogical skill]. *Narodna osvita — Public education*, 3 (15). Retrived from https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vypysku/15/statti/kapchenko.htm [in Ukrainian].
  9. Kairov, I. A., Petrov, F. N., & Korolev, F. F. (Eds.). (1965). *Pedagogicheskaya entsiklopediya [Pedagogical encyclopedia]*. Moskva : Sov. Entsiklopediya, (Vol. 2) [in Russian].
  10. Diachenko, M. I., & Kandybovich L. A. (1978). *Psikhologiya vysshey shkoly [Psychology of higher school]*. Minsk : Izd-vo BGU [in Russian].
  11. Kuzmina, N. V., & Kukharev, N. V. (1976). *Psikhologicheskaya struktura deyatelnosti uchitelya [Psychological structure of the teacher's activity]*. Gornel : GGU [in Russian].
  12. Khozainov, G. I. (1988). *Pedagogicheskoye masterstvo prepodavatelya [Pedagogical skill of the teacher]*. Moskva : Vysshaya shkola [in Russian].
  13. Ziaziun, I. A. (Eds.). (1997). *Pedahohichna maisternist [Pedagogical skills]*. Kyiv : Vyshcha shkola [in Ukrainian].
  14. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Vseukrainskyi konkurs maisternosti pedahohichnykh pratsivnykiv pozashkilnykh navchalnykh zakladiv “Dzherelo tvorchosti” vid 9 chervn. 2005 roku № 350 [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine on approval of the Regulations on the All-Ukrainian competition of skills of teachers of out-of-school educational institutions “Source of Creativity” from June 9 2005, № 350]. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0679-05> [in Ukrainian].
  15. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Vseukrainskyi konkurs “Dzherelo tvorchosti” vid 23 lystop. 2017 roku № 1527 [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine on approval of the Regulations on the All-Ukrainian competition “Source of Creativity” from November 23 2017, № 1527]. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1517-17> [in Ukrainian].

O. B. Chupryna, T. V. Liashchenko

CIRCUIT LEADER: FROM THE PROFESSIONALITY TO THE PEDAGOGICAL SKILLS

Abstract. The article analyzes the concepts of “extracurricular education”, “pedagogical professionalism” and “pedagogical skills”. The peculiarities of out-of-school work are described and the need for training of highly qualified staff of out-of-school educational institutions is determined. The criteria of pedagogical skill that determine the level of professionalism of a teacher are studied. The research of scientists on the ways of the purposeful influence on the growing generation within the framework of comprehensive personality development is considered. It is proved that out-of-school education institutions have a priority role in the upbringing and development of children’s talents and creative personality. It is noted that extracurricular education is characterized by variability and diversity of curricula, which allows students to develop practical skills in certain fields of science, technology, culture and art. The emphasis is placed on the fact that during the reform of education, when teachers are constantly faced with new challenges and tasks, it is extremely important to increase the professional level of teachers, their desire for continuous development and self-improvement to ensure a successful pedagogical and educational process. It is proved that the efficiency and quality of work of out-of-school education institutions largely depends on the professionalism of pedagogical workers. The participation of teachers in competitions of pedagogical skills is a kind of the indicator of professionalism of the teacher, the readiness for self-education, exchange of experience and own professional growth. The article describes the features of the All-Ukrainian competition “Source of Creativity”, defines the purpose, outlines the main objectives of the competition and considers the areas of extracurricular education in which the competition is held. The assessment of the professional competencies of participants is carried out by getting acquainted with the practical experience of their work, which is presented in the form of an electronic portfolio. A comparative analysis of the participation of pedagogical staff of out-of-school education institutions in the All-Ukrainian competition “Source of Creativity” for the last 7 years was also carried out.

Keywords: extracurricular education, group leader, skill competition, pedagogical skills, professionalism.

O. B. Чуприна, Т. В. Лященко

РУКОВОДИТЕЛЬ КРУЖКА: ОТ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА К ПЕДАГОГИЧЕСКОМУ МАСТЕРСТВУ

Аннотация. В статье проанализированы понятия «внешкольное образование», «педагогический профессионализм» и «педагогическое мастерство». Описаны особенности ведения внешкольной работы и определена необходимость подготовки высококвалифицированных кадров внешкольных образовательных учреждений. Изучены критерии педагогического мастерства, определяющие уровень профессионализма педагога. Рассмотрены научные исследования ученых о способах целенаправленного воздействия на подрастающее поколение в целях всестороннего развития личности. Доказано, что внешкольным образовательным учреждениям придается приоритетное значение в воспитании и поощрении юных дарований и творческой личности. Отмечается, что внешкольное образование характеризуется вариативностью и разнообразием учебных программ, что позволяет учащимся развивать практические навыки в определенных областях науки, техники, культуры и искусства. Акцентировано внимание на том, что при реформировании образования, когда учителя постоянно сталкиваются с новыми вызовами и задачами, чрезвычайно важно повышать профессиональный уровень педагогов, их стремление к постоянному развитию и самосовершенствованию для обеспечения успешного педагогического и воспитательного процесса. Аргументировано мнение, что от профессионализма педагогических работников во многом зависит эффективность и качество работы внешкольных образовательных учреждений. Участие учителей в конкурсах педагогического мастерства является своеобразным индикатором профессионализма учителя, готовности к самообразованию, обмену опытом и личному профессиональному росту. В статье описаны особенности проведения Всеукраинского конкурса «Источник творчества», определены цели, обозначены основные задачи конкурса и рассмотрены направления внешкольного образования, по которым проводится конкурс. Отмечено, что оценка профессиональных компетентностей участников осуществляется путем ознакомления с практическим опытом их работы, который представлен в виде электронного портфолио. Также проведен сравнительный анализ участия педагогических кадров внешкольных образовательных учреждений во Всеукраинском конкурсе «Источник творчества» за последние семь лет.

Ключевые слова: внешкольное образование, руководитель кружка, конкурс мастерства, педагогическое мастерство, профессионализм.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Чуприна Ольга Борисівна — завідувачка сектору відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», м. Київ, Україна, olga.chuprina@i.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0487-5165>

Лященко Тетяна Вікторівна — методистка вищої категорії відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», м. Київ, Україна, t.dudka2210@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4716-2632>

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Chuprina O. B. — head of the scientific department and education and methodological support the content of extracurricular education and education work, DNU “Institute for Modernization of Education Content”, Kyiv, Ukraine, olga.chuprina@i.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0487-5165>

Lyashchenko T. V. — metodist of the highest category of the scientific department and education and methodological support the content of extracurricular education and education work, DNU “Institute for Modernization of Education Content”, Kyiv, Ukraine, t.dudka2210@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4716-2632>

ИНФОРМАЦИЯ ОБ АВТОРАХ

Чуприна О. Б. — заведующий сектором отдела научного и учебно-методического обеспечения содержания внешкольного образования и воспитательной работы, ГНУ «Институт модернизации содержания образования», г. Киев, Украина, olga.chuprina@i.ua; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0487-5165>

Лященко Т. В. — методист высшей категории отдела научного и учебно-методического обеспечения содержания внешкольного образования и воспитательной работы, ГНУ «Институт модернизации содержания образования», г. Киев, Украина, t.dudka2210@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4716-2632>

Стаття надійшла до редакції / Received 13.10.2021